

S. Sayısı : 13

Izmir mebusu Celâl Bayar ve 152 arkadaşının, teşkilâtı esasîye kanununun 44,47,48,49,50 ve 61 nci maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Teşkilâtı esasîye encümeni mazbatası (2/59)

24 - XI - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Geçen içtima yılı içinde Teşkilâtı esasîye kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Büyük Meclisce kabul buyurularak neşredilen 3115 sayılı kanunla Devlet teşkilâtı arasında siyasi müsteşarlıklar ihdas edildiğinden bu müsteşarların tayini tarzı ve vazife ve mesuliyetlerinin tesbiti ve salâhiyetlerinin esası ve vazifelerinden düşmeleri usul ve şekli ve Divanı Âlide muhakeme edileceklerine dair olan esas hükümler Teşkilâtı esasîye kanununun 44, 47, 49, 50 ve 61 nci maddelerine ilâve olunmuş ve müsteşarlıkların vazifelerine müteallik müteferri ahkâm da 3117 sayılı kanunun ikinci kısmında tasrih kılınmıştır.

Siyasi müsteşarlıkların bu kanunlar tatbik mevkiine geçtikten sonra filiyat, bu teşkilâttan beklenen faydanın husul bulmadığı neticesini göstermiştir.

Vekillerin yüksek mesuliyetlerinde kendilerine yardımcı olacağı ve bu suretle vekillerin yükünü ve mesuliyetlerini tahfif etmek yolundaki mülâhaza siyasi müsteşarlıkların ihdasının kuvvetli bir sebebi olarak düşünülmüşse de salâhiyet sahibi olan vekillerin kuvvet ve kudretlerinin kendi şahıslarına münhasır olması lâzımgelir diğer zevatın bu kudret ve salâhiyete iştiraki vekillerin otoritelerini tenkis edecek mahiyet arzedeceği gibi bir vekâletle vekil ile siyasi müsteşar arasında her zaman noktai nazar farkının doğurabileceği bir ihtilâf hali de Hükûmeti zafa düşür edebilir.

Müsteşarlık mütehasır bir memuriyet olduğundan Büyük Millet Meclisi azası arasından seçilecek siyasi müsteşarların da ihtisas ve kabiliyetlerinden ileride istifade edebilmek için idari ve icraî vazifelerde önce müsteşar olarak bulundurulmalarının faydalı olacağı hakkındaki mülâhaza da bunların çalışacakları vekâletlerde pek tabii olarak vekilin emri altında bulunacaklarından bu hal enerjileri üzerine müessir olarak ati için hizmet edebileceklerden umulan faydanın fevt olması ihtimalini kuvvetli olarak meydana çıkarmıştır.

Kanunun tatbikından sonra bu vazifeye alınan bilgi ve kudret itibarile güzide vasıfları haiz arkadaşların sekiz ay içinde gördükleri tecrübe ile bilfiil edindikleri kanaat sonuncunda siyasi müsteşarlıkların ihdasında derpiş edilen faydaların husul bulmadığı neticesine varmışlar ve kâffesi vazifelerinden aforlerini dileyerek bu kanaatlerini izhar eylemişlerdir.

Bu teşkilâtın tatbik edildiği memleketlerde dahi teşkilât aleyhinde ileri sürülen nazarı ehemmiyete almağa değer mahzurlar derpiş edilen faydaların istihsal edilmediğini göstermektedir.

Şu hale göre Devlet teşkilâtında zaaf husule getiren bu teşkilâtın lüzumsuzluğu bir prensib olarak tahakkuk etmiş ve bu sebeble müsteşarlık teşkilâtının ilgası yerinde olacağı mütalea edilmekte bulunmuştur.

Teşkilâtı esasîye kanununun 48 nci maddesinde (Vekâletlerin adedi kanunla tayin olunur) denmektedir. Halbuki, Devlet işlerinin inkişafına ve işlerin lüzumsuz yere parçalamayacak surette vekâletlere ayrılması zarurî bulunduğuna göre lüzum ve ihtiyaç göz önünde tutularak vekillikler adedinin artması veya mevcuttan birinin ilgası her vakit yapılabilecek bir iş olduğundan aded kaydinin ana kanunda yer tutmasının muvafık olmayacağı aşikâr bulunmakla 48 nci madde teklif lâyihasında yazılı olduğu gibi vekâletlerin teşkili suretinin mahsus kanuna tâbi bulunması şeklinde değiştirilmiştir.

Siyasî müsteşarlardan bâhis bulunan Teşkilâtı esasiye kanununun 44, 47, 49, 50 ve 61 nci maddelerinde yazılı fıkraların kaldırılması ve 48 nci maddenin de izah edilen sebebe göre değiştirilmesine dair tanzim edilen bu kanun teklifinin Teşkilâtı esasiye kanununun 102 nci maddesi mucibince müzakere ve kabulünü Yüksek Meclisin tasvibine arz ederiz.

23 - XI - 1937

Izmir <i>Celâl Bayar</i>	Izmir <i>Şükrü Saracoğlu</i>	Muğla <i>Şükrü Kaya</i>	Gazi Anteb <i>A. H. Ayerdem</i>	Manisa <i>Refik Ince</i>	Bursa <i>Dr. Refik Güran</i>
Kocaeli <i>Salâh Yargı</i>	İstanbul <i>Salâh Cimcoz</i>	Kütahya <i>Dr. Ş. A. Ediz</i>	Diyarbakir <i>Dr. İ. Tali Öngören</i>	Yozgad <i>Sungur</i>	Aydın <i>Dr. H. Alataş</i>
Afyon Karahisar <i>A. Çetinkaya</i>	Zonguldak <i>Necati Güneri</i>	Yozgad <i>Ömer Evci</i>	Çanakkale <i>Şükrü Yaşın</i>	Erzurum <i>Zeki Soydemir</i>	Erzurum <i>Nafi Kansu</i>
Kırşehir <i>A. R. Esen</i>	Malatya <i>Mihri Pektaş</i>	Kastamonu <i>Sami Erkman</i>	Isparta <i>Mükkerrem Ünsal</i>	Antalya <i>Dr. Cemal Tunca</i>	Afyon Karahisar <i>Haydar Çerçel</i>
Kocaeli <i>Ali Dikmen</i>	Erzurum <i>Fuad Sirmen</i>	Burdur <i>H. Onaran</i>	İzmir <i>Kâmil Dursun</i>	Manisa <i>Yaşar Özey</i>	İçel <i>Fikri Mutlu</i>
Trabzon <i>Sırrı Day</i>	Mardin <i>A. Şatana</i>	Kayseri <i>Faik Baysal</i>	Samsun <i>Memed Güneşdoğdu</i>	Giresun <i>H. Tark Us</i>	Tekirdağ <i>Faik Öztrak</i>
Eskişehir <i>Ziya Özer</i>	Konya <i>Naim Onat</i>	Afyon Karahisar <i>İzzet Akosman</i>	Aydın <i>Adnan Menderes</i>	Trabzon <i>Mitat Aydın</i>	Konya <i>Kâzım Okay</i>
Gazi Anteb <i>M. Şahin</i>	Zonguldak <i>Rifat Vardar</i>	Çankırı <i>Ziya Esen</i>	Denizli <i>M. M. Kansu</i>	Zonguldak <i>Raif Dinç</i>	Bursa <i>F. Güvendiren</i>
Gümüşane <i>Şevket Erdoğan</i>	Eskişehir <i>Özdamar</i>	Giresun <i>T. Onay</i>	Trabzon <i>D. Eyiboğlu</i>	Elâziğ <i>F. Z. Çiyiltepe</i>	Konya <i>T. F. Silay</i>
Çanakkale <i>Hilmi Ergeneli</i>	Mardin <i>Edib Ergin</i>	Samsun <i>Zühtü Durukan</i>	Balıkesir <i>Hayrettin Karan</i>	Maraş <i>K. Kusun</i>	Kocaeli <i>Ibrahim Dıblan</i>
Zonguldak <i>R. Özdemiroğlu</i>	Çorum <i>İ. Kemal Alparsar</i>	Kütahya <i>Naşid Uluğ</i>	Sinob <i>Y. K. Tengirşenk</i>	Samsun <i>Ali Tunali</i>	İzmir <i>Rahmi Köken</i>
Niğde <i>Dr. R. F. Talay</i>	Sivas <i>V. Raşid Seviğ</i>	Elâziğ <i>F. Ağrah</i>	Malatya <i>M. Öker</i>	İzmir <i>H. Aksoy</i>	Bilecik <i>Dr. B. Ö. Akalın</i>
Kars <i>Baha Öngören</i>	Bursa <i>Dr. S. Konuk</i>	Balıkesir <i>Dr. H. V. Somyürek</i>	Ordu <i>A. İ. Tokgöz</i>	Erzurum <i>Dr. A. F. Tuzer</i>	Aamasya <i>E. Uras</i>
Manisa <i>Kenan Orer</i>	Malatya <i>Dr. H. Oytaç</i>	İstanbul <i>Dr. N. Ö. İrdelp</i>	Tokad <i>Gl. S. Üke</i>	Ankara <i>E. Demirel</i>	Manisa <i>Dr. S. Uzel</i>
Bolu <i>Dr. E. Cemal Suda</i>	Ankara <i>M. Ökmen</i>	İçel <i>Hamdi Ongun</i>	Manisa <i>K. Nami Duru</i>	Konya <i>A. R. Türel</i>	Çankırı <i>Mustafa Önsay</i>
Muş <i>H. Kılıçoğlu</i>	Balıkesir <i>Hacim Çarıklı</i>	Gazi Anteb <i>A. Kılıç</i>	İzmir <i>H. Çakır</i>	Van <i>Münib Boya</i>	Erzincan <i>A. Frat</i>
Manisa <i>Osman Erçin</i>	Zonguldak <i>H. Karabacak</i>	Seyhan <i>D. Arıkoğlu</i>	Sivas <i>Ş. Günaltay</i>	İzmir <i>S. Epikmen</i>	Erzurum <i>N. Elgün</i>
Samsun <i>Meliha Ulaş</i>	Trabzon <i>Seniha Hızal</i>	Bursa <i>S. F. Talay</i>	Antalya <i>T. Arıcan</i>	Bursa <i>Atıf Akgüç</i>	Kayseri <i>Reşid Özsoy</i>

Giresun İ. Sökmen	Niğde Ahmed V. Uluçay	Niğde Halid Mengi	Malatya Emrullah Barkan	İstanbul H. Etem Eldem	Aydın N. Topcoğlu
Kırşehir Müfid Özdeş	Erzurum Aziz Akyürek	Kastamonu Dr. T. Aslan	Antalya Nıman Aksoy	Kastamonu S. Şerif Eken	Çoruh Atif Tüzün
Gümüşane Ş. Öndersev	İstanbul Yaşar Yazıcı	Erzincan A. Samih İter	Mardin Dr. Rıza Levend	Kayseri H. F. Perker	Samsun M. A. Yürüker
Siird Ş. Süsoy	Tokad Hürrem Ergun	Urfa F. Gökbudak	Kastamonu Şerif İlden	Tokad S. Genca	Çorum N. R. Yıldırım
Mardin Hilmi Çoruk	Kastamonu Nuri Tamaç	Konya M. Halid Üner	İstanbul Hamdi Gürsoy	Yozgad E. Draman	Kütahya Ömer Dinç
Siird M. Mayakon	Sinob H. Orucoğlu	Isparta H. Özdamar	Diyarbakır Zülfü Tiğrel	Kastamonu Veled İzbudak	Samsun Etem Tuncel
Mardin Rıza Erten	Ordu M. B. Pars	Denizli N. A. Küçük	Seyhan Naci Eldeniz	Gazi Anteb N. Menemencioglu	Tokad R. Erişken
Diyarbakır Z. Mesud Alsan		Seyhan Ali Münif Yeğena	İstanbul Dr. H. Ş. Erel		

Teşkilâtı esasiye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Teşkilâtı esasiye encümeni
Esas No. 2/59
Karar No. 2

26 - XII - 1937

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Teşkilâtı esasiye kanununun 44, 47, 48, 49, 50 ve 61 nci maddelerinin değiştirilmesi hakkında İzmir mebusu Celâl Bayar ve arkadaşları tarafından yapılan teklifi kanunî encümenimize havale edilmiş ve teklifi vaki mezkûr kanunun 102 nci maddesinin 2 nci fıkrası mucibince nisabı ekseriyeti haiz bulunduğu anlaşılmış olmakla okundu ve görüşüldü.

İcra Vekilleri Heyetini teşkil eden zevatın bir dereceye kadar yükünü tahfif ve Devlet işlerinin genişlemesi karşısında vekâletler muamelelerinin daha ziyade sürat ve suhuletle yürüyebilmesini temin için siyasi müsteşarlık teşkilâtının vücade getirilmesi ve ileride ihtisas ve kabiliyetlerinden istifade edilebilmek için idarî ve icraî vazifelerden önce müsteşar olarak bulundurmalarının faydalı olacağı mülâhazasıyla siyasi müsteşarların Büyük Millet Meclisi azası meyanından seçilmesi muvafık ve hattâ lüzumlu görülerek teşkilâtın hututu esasiyesi bu veçhile ana ka-

nunumuzda yer almıştır.

Halbuki, Siyasi müsteşarlık teşkilâtı tatbik sahasına intikalinden sonra beklenen faydanın husul bulmadığı neticesini göstermiştir.

Encümle kuvvet ve kudretlerinin kendi şahıslarına munhasır olması lâzıngelen salâhiyet sahibi olup mesuliyet tekabül etmiş bulunan vekillerin bu kudret ve salâhiyetlerinin başkalarının iştiraki otoritelerini tenkis edecek mahiyet arzemiş olmakla beraber vekil ile siyasi müsteşar arasında doğacak noktai nazar ihtilâfının Hükûmeti zâfa duçar edebileceği yolundaki mü-talea da varid bulunmaktadır.

Bundan başka Büyük Millet Meclisi azasından bulunan siyasi müsteşarların pek tabii olarak Vekillerin emri altında çalışmalarını enerjileri üzerinde müessir olarak âti için hizmetlerinden umulan muhassanatın fevt olması ihtimalini de kuvvetli olarak meydana çıkardığı cihetle idare mekanizması için derpiş edilen fevaidin istihsalin-

den katr nazar Devlet idaresinde zaâf husule getirecek olan bu teşkilâtın lüzumsuzluğu bir prensip olarak tahakkuk etmiş ve bütün hüsnüniyetle kurulan siyasi müsteşarlık teşkilâtının ilgası hakkındaki teklifi kanunî bu itibarla yerinde ve gerekli bulunmuştur.

Devlet işlerinin inkişafına ve işlerin lüzumsuz yere parçalanmıyacak surette vekâletlere ayrılması zarurî bulunduğu göre kati lüzum ve ihtiyaç göz önünde tutularak vekillikler adedinin artması veya mevcuddan birinin ilgası her vakit yapılabilecek bir iş olduğundan aded kaydinin ana kanunumuzda yer tutmasının muvafık olmayacağı yolundaki teklif de encümenimizde mu-

vafık görülmüş olmakla teşkilâtı esasîye kanununun yukarıda numaraları yazılan altı maddesinin tadiline aid tanzim olunan kanun lâyihası Umumi heyette müstaceliyetle müzakere edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Teş. Es. E. Reisi	M. M.	Kâtib
Sıvas	Manisa	Tokad
Şemsettin Günaltay	K. Örer	R. Erişken
Kastamonu	Aydin	Kırklareli
T. Aslan	Tahsin San	Dr. Fuad Umay
Çoruh	Malatya	İstanbul
F. Bulca	İsmet İnönü	Dr. R. Saydam
Kütahya	Seyhan	Eskişehir
Muhlis Erkmen	Ali Münif Yeğena	Ziya Özer

İZMİR MEBUSU CELÂL BAYAR VE 152 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Teşkilâtı esasîye kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi

BİRİNCİ MADDE — Teşkilâtı esasîye kanununun 44 nci maddesi aşağıda yazılı surette değiştirilmiştir:

Başvekil, Reiscümhur canibinden ve Meclis azası meyanından tayin olunur.

Sair vekiller Başvekil tarafından Meclis azası arasından intihab olunarak heyeti umumiyesi Reiscümhurun tasdikile Meclise arz olunur.

Meclis müqtemi değilse arz keyfiyeti Meclisin içtimama talik olunur.

Hükümet hattı hareket ve siyasi noktai nazarı azami bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimad talep eder.

İKİNCİ MADDE — Teşkilâtı esasîye kanununun 47 nci maddesi aşağıda yazılı surette değiştirilmiştir:

Vekillerin vazife ve mesuliyetleri mahsus kanunla tayin olunur.

ÜÇÜNCÜ MADDE — Teşkilâtı esasîye kanununun 48 nci maddesi aşağıda yazılı surette değiştirilmiştir:

Vekâletlerin teşkili sureti mahsus kanuna tâbidir.

TEŞKİLÂTI ESASİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Teşkilâtı esasîye kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi

MADDE 1 — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2 — Aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3 — Teşkilâtı esasîye kanununun 48 nci maddesi aşağıda yazılı surette değiştirilmiştir:

Vekâletlerin teşkili tarzı, mahsus kanuna tâbidir.